

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΛΟΓΟΙ ΚΑΤΑ ΙΟΥΔΑΙΩΝ

Λόγος όγδοος.

α'. Παρηλθεν ή νηστεία τών 'Ιουδαίων, μάλλον δέ ή μέθη τών 'Ιουδαίων. 'Εστι γάρ και χωρις οίνου μεθύειν, εστι και νήφοντα παροινειν και εν ασωτία κωμάζειν. Ει μη ήν χωρις οίνου μεθύειν, ουκ αν ειπεν ο προφήτης, Ουαι οι μεθύοντες ουκ απο οίνου· ει μη ήν χωρις οίνου μεθύειν, ουκ αν ειπεν ο Παυλος, Μη μεθύσκεσθε οίνω. 'Ως γαρ ενον και άλλως μεθύειν, ειπε· Μη μεθύσκεσθε οίνω. 'Εστι γαρ, εστι και οργη μεθύειν, και επιθυμία ατόπω, και φιλαργυρία, και κενοδοξία, και μυρίοις έτεροις πάθεσι. Μέθη γαρ ουδεν έτερον εστιν, άλλ' ή εκστασις τών ορθών λογισμών, και παραφροσύνη, και της κατα ψυχην υγείας αναίρεσις.

Ου τοίνυν μονον ο ακρατον εκχεόμενος πολυν, αλλά και ο πάθος έτερον εν τη ψυχη τρέφων, μεθύειν λέγοιτο αν ισχυρώς. Και γαρ ο γυναικός ερών της ουκ ιδίας, και πόρναις εσχολακώς, μεθύει. Και καθάπερ εκείνος, ο πολυν ακρατον πιών και παρενεχθεις ανελεύθερα φθέγγεται ρήματα, και έτερα ανθ' έτέρων ορά· ούτω και ούτος, καθάπερ τινός ακράτου, της ακολάστου ταύτης επιθυμίας πληρούμενος, ουδεν υγιές εκφέρει ρήμα, άλλ' αισχρά πάντα και διεφθαρμένα και ανελεύθερα και γέλωτος γέμοντα, και έτερα ανθ' έτέρων βλέπει, προς μεν τα ορώμενα τυφλώτων· ήν δέ επιθυμει καθυβρίσαι, ταύτην πανταχοϋ φανταζόμενος, και καθάπερ εξεστηκώς τις και παραπαίων, και εν συλλόγοις, και εν συμποσίοις, και εν παντι καιρω, και εν παντι τόπω, μυρίων μυρία προς αυτον διαλεγομένων, ουτε ακούειν δοκει, αλλά προς εκείνην τέταται, και την άμαρτίαν ονειροπολει· και πάντα υφοράται και δέδοικε, λινοπληγός τινος ζώου ουδεν άμεινον διακείμενος. Και ο οργη κατεχόμενος μεθύει πάλιν· ούτω γοϋν αυτου και ή οψις οιδει, και ή φωνη τραχύνεται, και οι οφθαλμοι γίνονται υφαιμοι, και ο νοϋς σκοτοϋται, και ή διάνοια καταποντιζεται, και ή γλωσσα τρέμει, και οι οφθαλμοι παραφέρονται, και αι ακοαι έτερα ανθ' έτέρων

ἀκούουσιν, ἀκράτου παντός χαλεπώτερον τῆς ὀργῆς αὐτοῦ πληττούσης τὴν μήνιγγα, καὶ χειμῶνα ἐργαζομένης, καὶ ζάλην ποιούσης ἀπαραμύθητον. Εἰ δὲ ἐπιθυμία τις καὶ ὀργῇ κατεχόμενος μεθύει, πολλῶ μᾶλλον ἀσεβῶν ἄνθρωπος, καὶ εἰς Θεὸν βλασφημῶν, καὶ ἐναντιούμενος αὐτοῦ τοῖς νόμοις, καὶ τῆς ἀκαίρου φιλονεικίας μηδέποτε ταύτης καθυφεῖναι βουλόμενος, μεθύει καὶ μέμνη, καὶ κωμαζόντων καὶ ἐξεστηκότων ἀθλιώτερον διάκειται, κἂν αὐτὸς αἰσθάνεσθαι μὴ δοκῇ. Τοῦτο γὰρ μάλιστα μέθης ἐστὶν ἄξιον, τὸ μηδὲ ἐν οἷς τις ἀσχημονεῖ αἰσθησὶν τινα ἔχειν· ὥσπερ οὖν καὶ παραπληξίας τοῦτο μάλιστα ἐστὶ τὸ δεινόν, ὅτι νοσοῦντες οὐδὲ αὐτὸ τοῦτο ἴσασιν, ὅτι νοσοῦσιν· ὥσπεροῦν καὶ οἱ Ἰουδαῖοι νῦν μεθύοντες οὐκ αἰσθάνονται. Ἡ μὲν οὖν νηστεία αὐτῶν παρῆλθεν, ἡ μέθης ἀπάσης αἰσχροτέρα· ἡμεῖς δὲ τὴν περὶ τοὺς ἀδελφούς τοὺς ἡμετέρους μὴ καταλύσωμεν πρόνοιαν, μηδὲ ἄκαιρόν τινα νομίσωμεν αὐτῶν εἶναι λοιπὸν τὴν ἐπιμέλειαν· ἀλλ' ὅπερ οἱ στρατιῶται ποιοῦσιν, ἐπειδὴν συμβολῆς γενομένης τρέψωνται τοὺς ἐναντίους, ἀπὸ τῆς διώξεως ἐπανιόντες, οὐκ εὐθέως ἐπὶ τὰς σκηναὺς τρέχουσιν, ἀλλὰ πρότερον ἐπὶ τὸν τόπον τῆς συμβολῆς ἐλθόντες, τοὺς ἐξ αὐτῶν καταπεσόντας ἐξαιροῦνται, καὶ τοὺς μὲν ἀποθανόντας τῇ γῇ κρύπτουσιν, εἰ δὲ τινὰς ἴδοιεν μεταξὺ τῶν νεκρῶν πνέοντας ἔτι, καὶ μὴ καιρίαν ἔχοντας πληγὴν, εἰς τὰς σκηναὺς ἀνελόμενοι μετὰ πολλῆς ἀπάγουσι τῆς θεραπείας, καὶ τὸ βέλος ἐξελκύσαντες, καὶ ἰατροὺς καλέσαντες, καὶ τὸ αἷμα περιπλύναντες, καὶ φάρμακα ἐπιθέντες, καὶ τὰ ἄλλα πάντα ἐπιμελησάμενοι, πρὸς ὑγίειαν ἐπανάγουσιν· οὕτω καὶ ἡμεῖς τοίνυν, ἐπειδὴ τῆ τοῦ Θεοῦ χάριτι τοὺς Ἰουδαίους ἐδιώξαμεν, τοὺς προφήτας αὐτοῖς ἐφοπλίσαντες, πανταχόθεν ἐπανιόντες νῦν ἴδωμεν, μὴ τινες τῶν ἀδελφῶν τῶν ἡμετέρων ἔπεσον, μὴ τινες ἀπὸ τῆς νηστείας παρεσύρησαν, μὴ τινες αὐτοῖς κατὰ τὴν ἑορτὴν ἐκοινώνησαν· καὶ ταφῇ μὲν μηδένα παραδῶμεν, πάντας δὲ ἀνελόμενοι θεραπεύσωμεν. Ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ἔξωθεν πολέμων, τὸν πεσόντα ἅπαξ καὶ τὴν ψυχὴν ἀφέντα ἀδύνατον στρατιώτη πάλιν ἀνακτήσασθαι καὶ πρὸς ζωὴν ἐπαναγαγεῖν· ἐπὶ δὲ τοῦ πολέμου τούτου καὶ τῆς μάχης, κἂν καιρίαν τις ἢ εἰληφῶς πληγὴν, δυνατόν, ἂν θέλωμεν, τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος συνεφαπτομένης ἡμῖν, πρὸς ζωὴν αὐτὸν χειραγωγῆσαι πάλιν. Οὐ γὰρ φύσεως

οὗτος ὁ θάνατος, καθάπερ ἐκεῖνος, ἀλλὰ προαιρέσεως καὶ γνώμης· προαίρεσιν δὲ ἀποθανοῦσαν δυνατὸν ἀναστήσαι πάλιν, καὶ ψυχὴν νεκρωθεῖσαν πείσαι πρὸς τὴν οἰκειάν ζωὴν ἐπανελθεῖν, καὶ τὸν αὐτῆς ἐπιγνῶναι Δεσπότην.

β'. Ἀλλὰ μὴ ἀποκάμωμεν, ἀδελφοὶ, μηδὲ ἐκλυθῶμεν, μηδὲ ἀναπέσωμεν, μηδέ μοι τὰ ῥήματα ἐκεῖνά τις λεγέτω, ὅτι πρὸ τῆς νηστείας ἀσφαλίσασθαι ἀναγκαῖον ἦν, καὶ πάντα ποιῆσαι, νῦν δὲ μετὰ τὸ νηστεῦσαι, μετὰ τὸ γενέσθαι τὴν ἁμαρτίαν, μετὰ τὸ πληρωθῆναι τὴν ἀνομίαν, τί τὸ ὄφελος λοιπόν;

Εἰ γὰρ τις οἶδε, τί ποτέ ἐστι πρόνοια ἀδελφῶν, οἶδε καὶ τοῦτο, ὅτι νῦν μάλιστα ἐπιθέσθαι δεῖ, καὶ πᾶσαν σπουδὴν ἐπιδείξασθαι. Οὐ γὰρ δὴ μόνον πρὸ τῆς ἁμαρτίας ἀσφαλίσασθαι χρὴ, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὰ πτώματα χεῖρα ὀρέγειν. Καὶ γὰρ ὁ Θεός, εἰ τοῦτο ἐξ ἀρχῆς ἐποίει, καὶ πρὸ τῆς ἁμαρτίας ἠσφαλίζετο μόνον, μετὰ δὲ τὴν ἁμαρτίαν ἀπεγίνωσκε καὶ ἠφίει κείσθαι ἐν τῷ πτώματι διηνεκῶς, οὐδεὶς ἂν οὐδὲ ἡμῶν ἐσώθη ποτέ. Ἄλλ' οὐ ποιεῖ τοῦτο, φιλάνθρωπος ὢν καὶ ἡμερος, καὶ τῆς σωτηρίας μάλιστα ἐφιέμενος τῆς ἡμετέρας, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὰ ἁμαρτήματα πολλὴν ἐπιδείκνυται πρόνοιαν· ἐπεὶ καὶ τὸν Ἀδὰμ ἠσφαλίσατο μὲν καὶ πρὸ τῆς ἁμαρτίας, καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν· Ἀπὸ παντὸς ξύλου τοῦ ἐν τῷ παραδείσῳ βρώσει φάγη, ἀπὸ δὲ τοῦ ξύλου τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρὸν οὐ φάγεσθε ἀπ' αὐτοῦ· ἢ δ' ἂν ἡμέρα φάγητε, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε. Ἴδου καὶ τῆ εὐκολία τοῦ νόμου, καὶ τῆ δαψιλείᾳ τῶν συγκεχωρημένων, καὶ τῆ τιμωρίας τῆς μελλούσης κολάσεως, καὶ τῷ τάχει τῆς ἐπαγωγῆς (οὐ γὰρ εἶπε μετὰ μίαν, καὶ δύο, καὶ τρεῖς ἡμέρας, ἀλλ' ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ, ἢ ἂν φάγητε, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε), καὶ παντὶ τρόπῳ, ᾧπερ ἐχρῆν ἀσφαλίσασθαι τὸν ἄνθρωπον, ἠσφαλίζετο. Ἄλλ' ὅμως ἐπειδὴ μετὰ τοσαύτην πρόνοιαν καὶ διδασκαλίαν καὶ παραίνεσιν καὶ εὐεργεσίαν κατέπεσε, καὶ οὐκ ἤκουσε τῶν ἐπιταγμάτων, οὐκ εἶπε [τοῦτο] ὁ Θεός, Τί λοιπόν τὸ πλεόν, τί τὸ ὄφελος; ἔφαγεν, ἔπεσε, παρέβη τὸν νόμον, ἐπίστευσε τῷ διαβόλῳ, ἠτίμωσέ μου τὴν ἐντολήν, ἐδέξατο τὴν πληγὴν, νεκρὸς ἐγένετο, παρεδόθη τῷ θανάτῳ, ὑπὸ τὴν ἀπόφασιν ἦλθε, τί δεῖ λοιπόν αὐτῷ διαλέγεσθαι; Οὐδὲν τούτων εἶπεν, ἀλλὰ καὶ ἦλθε πρὸς αὐτόν εὐθέως, καὶ

διελέχθη, καὶ παρεμυθήσατο, καὶ πάλιν ἕτερον ἐπέ-
θηκε φάρμακον, τὸ τῶν πόνων καὶ τῶν ιδρώτων, καὶ
οὐ πρότερον ἀπέστη πάντα ποιῶν καὶ πραγματευό-
μενος, ἕως τὴν φύσιν τὴν πεσοῦσαν ἀνέστησε, καὶ
ἀπήλλαξε τοῦ θανάτου, καὶ πρὸς τὸν οὐρανὸν ἐχει-
ραγώγησε, καὶ μείζονα τῶν ἀπολωλότων ἔδωκεν
ἀγαθὰ, διὰ τῶν ἔργων αὐτῶν τὸν διάβολον διδάξας,
ὅτι οὐδὲν αὐτῷ πλέον ἐγένετο ἐκ τῆς ἐπιβουλῆς ταύ-
της· ἀλλ' ἐκβαλὼν τοῦ παραδείσου τοὺς ἀνθρώπους,
ᾧψεται αὐτοὺς μικρὸν ὕστερον ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀνα-
μειγμένους τοῖς ἀγγέλοις. Τοῦτο καὶ ἐπὶ τοῦ Κάϊν
ἐποίησε· καὶ γὰρ καὶ ἐκεῖνον πρὸ τῆς ἀμαρτίας
ἠσφαλίζετο, καὶ προδιηγόρευε, λέγων, Ἕμαρτες,
ἠσύχασον· πρὸς σὲ ἡ ἀποστροφή αὐτοῦ, καὶ
σὺ ἄρξεις αὐτοῦ. Ὅρα σοφίαν καὶ σύνεσιν.
Διὰ τοῦτο δέδοικας, φησὶ, μὴ σε τῆς προεδρίας τῶν
πρωτοτόκων ἀφέληται διὰ τὴν παρ' ἐμοῦ τιμὴν, μὴ
τὴν ἀρχὴν ἀρπάσῃ τὴν σοὶ προσήκουσαν· τοὺς γὰρ
πρωτοτόκους τῶν δευτεροτόκων σεμνοτέρους εἶναι
ἐχρῆν. Θάρρει, φησὶ, καὶ μὴ φοβοῦ, μηδὲ ἀγωνία
περὶ τούτου· Πρὸς σὲ ἡ ἀποστροφή αὐτοῦ, καὶ σὺ
αὐτοῦ ἄρξεις. Ὁ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστι· μένε
ἐπὶ τῆς τιμῆς τῆς τοῦ πρωτοτόκου, καὶ γενοῦ τῷ
ἀδελφῷ καταφυγὴ καὶ σκέπη καὶ προστασία, καὶ
κράτει καὶ κυρίευσεν αὐτοῦ· μόνον μὴ πρὸς φόνον ἐκ-
πηδήσῃς, μηδὲ εἰς τὴν παράνομον ἐκείνην ἐξέλθῃς
σφαγὴν. Ἄλλ' ὅμως οὐδὲ οὕτως ἤκουσεν, οὐδὲ ἠσύ-
χασεν, ἀλλ' εἰργάσατο τὴν μαιφονίαν ἐκείνην, καὶ
τὴν δεξιὰν εἰς τὸν λαιμὸν ἐβάπτισε τὸν ἀδελφικόν. Τί
οὖν; ἄρα εἶπεν ὁ Θεὸς, Ἀφῶμεν αὐτὸν λοιπὸν; τί
πλέον τὸ ὄφελος; εἰργάσατο τὸν φόνον, ἀπέκτεινε τὸν
ἀδελφόν, κατεφρόνησέ μου τῆς παραινέσεως, ἀνιάτόν
τινα καὶ ἀσύγνωστον σφαγὴν ἐτόλμησε, τοσαύτης
καὶ τοιαύτης ἀπολαύσας προνοίας καὶ διδασκαλίας καὶ
συμβουλῆς· πάντα ἐξέβαλεν ἐκεῖνα ἀπὸ τῆς διανοίας,
καὶ πρὸς οὐδὲν ἐπεστράφη. Ἀφείσθω τοίνυν καὶ ἐρ-
ρίφθω λοιπὸν, καὶ μηδὲ λόγου τινὸς ἀξιούσθω παρ'
ἐμοῦ. Οὐδὲν τοιοῦτον ὁ Θεὸς οὐκ εἶπεν, οὐκ ἔπραξεν·
ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτὸν ἔρχεται πάλιν, καὶ διορθοῦται
τὸν ἄνθρωπον, καὶ φησὶ· Ποῦ Ἄβελ ὁ ἀδελφός
σου; Καὶ οὐδὲ ἀρνούμενον ἀφήσιν, ἀλλ' ἐνάγει καὶ
ἄκοντα εἰς τὴν τῆς ἐργασίας ὁμολογίαν· καὶ εἰπόν-
τος, Οὐκ οἶδα, Φωνῆ, φησὶν, αἵματος τοῦ ἀδελ-
φοῦ σου βοᾷ πρὸς με· αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, φησὶ,

κηρύττει τὸν μαιφόνον. Τί οὖν οὗτος; Μείζων ἢ αἰτία μου τοῦ ἀφεθῆναί με· καὶ εἰ ἐκβάλης με ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ἀπὸ τοῦ προσώπου σου κρυβήσομαι. Ὁ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστι· Μείζονα μὲν ἥμαρτον συγγνώμης καὶ ἀπολογίας καὶ τοῦ ἀφεθῆναι, πλὴν ἄλλ' εἰ βουληθείης ἐπεξελεθῆναι τῷ γεγενημένῳ, πᾶσι προκείσομαι, ἔρημος τῆς παρὰ σοῦ συμμαχίας γενόμενος. Τί οὖν ὁ Θεός; Οὐχ οὕτως, πᾶς ὁ ἀποκτείνας Κάϊν, ἑπτὰ ἐκδικούμενα παραλύσει. Μὴ φοβοῦ τοῦτο, φησί· βίωση βίον μακρὸν, κἂν ἀνέλη σέ τις, πολλαῖς ἔσται τιμωρίαις ὑπεύθυνος, ὁ γὰρ ἑπτὰ ἀριθμὸς παρὰ τῆ Γραφῆ ἀδιορίστου πλήθους ἐστὶ σημαντικός. Ἐπεὶ οὖν ὁ Κάϊν πολλαῖς ὑπεβέβλητο τιμωρίαις, ἀγωνία, καὶ τρόμῳ, καὶ στεναγμοῖς, καὶ ἀθυμία, καὶ παραλύσει σώματος, Ὁ ἀνελὼν σε, φησί, καὶ τούτων ἀπαλλάξας τῶν κολάσεων, αὐτὸς ἐφ' ἑαυτὸν ἐπισπάσεται τὴν τιμωρίαν. Καὶ δοκεῖ μὲν εἶναι βαρὺ καὶ φορτικὸν τὸ λεγόμενον, πολλῆς δὲ ταῦτά ἐστι κηδεμονίας ὑπόδειξις. Καὶ γὰρ τοὺς μετὰ ταῦτα σωφρονίσει βουλόμενος, τοιοῦτον ἐπενόησε κολάσεως τρόπον, ὃς ἀπαλλάξαι αὐτὸν τῆς ἀμαρτίας ἐδύνατο. Εἰ μὲν γὰρ εὐθέως αὐτὸν ἀνεῖλεν, ἀπῆλθεν ἂν ἔχων τὴν ἀμαρτίαν ἐγκεκαλυμμένην, καὶ τοῖς μετὰ ταῦτα οὐκ ἂν ἐγένετο γνώριμος. Νυνὶ δὲ ἀφεθεὶς πολὺν χρόνον ζῆσαι ἐν ἐκείνῳ τῷ τρόμῳ, διδάσκαλος τοῖς ἀπαντῶσιν ἐγένετο πᾶσι, διὰ τῆς ὄψεως καὶ τοῦ σάλου τῆς σαρκὸς παραινῶν ἅπασι μὴ ποτε τοιαῦτα τολμᾶν, ἵνα μὴ τοιαῦτα πάθωσιν, αὐτὸς τε βελτίων ἐγένετο πάλιν. Ὁ γὰρ τρόμος καὶ φόβος, καὶ τὸ ἀγωνία συζῆν, καὶ ἡ τοῦ σώματος πάρεσις, καθάπερ ἐν δεσμῷ τινι κατεῖχεν αὐτὸν, καὶ οὐκ ἠφίει οὔτε εἰς ἕτερον ἐκπηδῆσαι τοιοῦτο τόλμημα πάλιν, καὶ τοῦ προτέρου συνεχῶς ἀνεμίμησκε, καὶ ἐν τούτοις αὐτοῦ τὴν ψυχὴν σωφρονεστέραν εἰργάζετο.

γ'. Ἀλλὰ μεταξὺ λέγοντί μοι ἐπῆλθεν εἰς μέσον ἀγαγεῖν καὶ ζητῆσαι τί δήποτε τὴν ἀμαρτίαν ὁμολογήσας τὴν ἑαυτοῦ, καὶ καταγνοὺς τῶν γενομένων, καὶ εἰπὼν μείζονα συγγνώμης ἥμαρτηκένοι, καὶ μηδεμιᾶς ἀπολογίας ἄξιος εἶναι, οὐκ ἴσχυσεν ἀπονίψασθαι τὰ ἀμαρτήματα (καίτοι γε ὁ προφήτης φησί· Λέγε σὺ τὰς ἀνομίας σου πρῶτος, ἵνα δικαιωθῆς), ἀλλὰ καὶ κατεκρίθη; Ὅτι οὐκ εἶπεν, ὡς ὁ προφήτης

ἐκέλευσεν. Οὐ γὰρ ἀπλῶς εἶπεν ὁ προφήτης, Λέγε σὺ τὰς ἀνομίας σου, ἀλλὰ τί; Λέγε σὺ πρῶτος, φησὶ, τὰς ἀνομίας σου. Τὸ ζητούμενον τοῦτό ἐστιν· οὐ τὸ εἰπεῖν ἀπλῶς, ἀλλὰ τὸ πρῶτον εἰπεῖν, τὸ μὴ ἀναμεῖναι τὸν ἐλέγχοντα καὶ κατηγοροῦντα. Οὗτος δὲ οὐκ εἶπε πρῶτος, ἀλλὰ ἀνέμεινεν ἐλεγχθῆναι παρὰ τοῦ Θεοῦ, μᾶλλον δὲ καὶ ἐλέγχοντος ἠρνεῖτο. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἅπαξ ἔδειξε τὸ γεγόμενον φανερώς, τότε εἶπε τὴν ἀμαρτίαν, ὅπερ οὐκ ἔστιν ἐξομολόγησις λοιπόν. Καὶ σὺ τοίνυν, ἀγαπητὲ, ἐπειδὴν ἀμάρτης, μὴ ἀνάμενε τὴν παρ' ἐτέρου κατηγορίαν, ἀλλὰ πρὶν ἢ κατηγορηθῆς καὶ διαβληθῆς, σὺ καταγίνωσκε τῶν γεγενημένων, ὡς ἂν ἕτερος ἐλέγξῃ λοιπόν, οὐκ ἔτι τῆς σῆς ἐξομολογήσεως τὸ κατόρθωμα γίνεται, ἀλλὰ τῆς ἐκείνου κατηγορίας ἢ διόρθωσις. Διὰ τοῦτο καὶ ἄλλος τίς φησι, Δίκαιος ἑαυτοῦ κατήγορος ἐν πρωτολογία. Ὡστε οὐ τοῦτό ἐστι τὸ ζητούμενον, τὸ κατηγορεῖν ἑαυτοῦ, ἀλλὰ τὸ πρῶτον ἑαυτοῦ κατηγορεῖν, καὶ τὸ μὴ ἀναμένειν τοὺς παρ' ἐτέρων ἐλέγχους.

Ὁ γοῦν Πέτρος μετὰ τὴν ἄρνησιν ἐκείνην τὴν χαλεπὴν, ἐπειδὴ ταχέως ἑαυτὸν ἀνέμνησε τῆς ἀμαρτίας, καὶ μηδενὸς κατηγοροῦντος ἔλεγε τὴν πλημμέλειαν, καὶ ἔκλαυσε πικρῶς, οὕτως ἀπενίψατο τὴν ἄρνησιν ἐκείνην, ὡς καὶ πρῶτος γενέσθαι τῶν ἀποστόλων, καὶ τὴν οἰκουμένην ἐγχειρισθῆναι ἅπασαν. Ἄλλ' ὅπερ ἔλεγον (δεῖ γὰρ ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐπανελθεῖν) ἱκανῶς ἡμῖν ἐντεῦθεν ἀπέδειξεν ὁ λόγος, ὅτι πιπτόντων οὐ χρὴ τῶν ἀδελφῶν ἀμελεῖν, οὐδὲ καταφρονεῖν, ἀλλ' ἀσφαλίζεσθαι μὲν αὐτοὺς πρὸ τῆς ἀμαρτίας, πολλὴν δὲ καὶ μετὰ τὴν ἀμαρτίαν περὶ αὐτοὺς ἐπιδείκνυσθαι ἐπιμέλειαν. Οὕτω καὶ ἰατροὶ ποιοῦσι· λέγουσι μὲν γὰρ καὶ ὑγιαίνουσι τοῖς ἀνθρώποις ἃ δύναται διατηρῆσαι τὴν ὑγίειαν αὐτοῖς, καὶ πᾶσαν ἀποκρούσασθαι νόσον· ἀμελήσαντας δὲ τῶν ἐπιταγμάτων, καὶ ἀρρώστια περιπεσόντας οὐ παρορῶσιν, ἀλλὰ καὶ πολλὴν μάλιστα τότε ἐπιδείκνυνται πρόνοιαν, ὅπως αὐτοὺς ἀπαλλάξωσι τῶν νοσημάτων. Οὕτω καὶ ὁ Παῦλος ἐποίησε· τὸν γοῦν πεπορνευκότα μετὰ τὴν ἀμαρτίαν ἐκείνην, μετὰ τὴν παρανομίαν τὴν χαλεπὴν, τὴν οὐδὲ ἐν τοῖς ἔθνεσιν εὐρισκομένην, οὐ παρείδεν, ἀλλὰ καὶ ἀφηνιῶντα, καὶ μὴ βουλόμενον δέξασθαι τὴν ἰατροίαν, καὶ σκιρτῶντα καὶ ἀποπηδῶντα, ἐπανήγαγεν ἐπὶ τὴν θεραπείαν, καὶ οὕτως ἐπανήγαγεν, ὥστε ἐνῶσαι τῷ σώματι τῆς

Ἐκκλησίας πάλιν. Καὶ οὐκ εἶπε πρὸς ἑαυτὸν· Τί δὲ τὸ πλεόν; τί δὲ τὸ ὄφελος; ἐπόρνευσε, τὴν ἁμαρτίαν εἰργάσατο, οὐδὲ ἀποστῆναι βούλεται τῆς ἀσελγείας, ἀλλὰ καὶ πεφυσίωται, καὶ μέγα φρονεῖ, καὶ ἀνίατον τὸ ἔλκος ἐργάζεται· ἀφῶμεν τοίνυν αὐτὸν, καὶ ἐγκαταλείψωμεν. Οὐδὲν τούτων εἶπεν· ἀλλὰ δι' αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο μάλιστα πολλῇ τότε ἐχρήσατο τῇ προνοίᾳ, ἐπειδὴ πρὸς ἄφατον αὐτὸν εἶδε κακίαν ἐξολισθήσαντα, καὶ οὐκ ἀπέστη φοβῶν, ἀπειλῶν, κολάζων, καὶ δι' ἑαυτοῦ καὶ δι' ἑτέρων πολλῶν πάντα ποιῶν καὶ πραγματευόμενος, ἕως ἂν αὐτὸν εἰς ἐπίγνωσιν ἤνεγκε τῆς ἁμαρτίας, εἰς αἴσθησιν τῆς παρανομίας, καὶ τέλεον αὐτὸν ἀπήλλαξε τῆς κηλίδος ἀπάσης. Τοῦτο δὴ καὶ σὺ ποιήσον· μίμησαι τὸν Σαμαρεῖτην ἐκεῖνον, τὸν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ τοσαύτην περὶ τὸν τραυματίαν ἐκεῖνον ἐπιδειξάμενον πρόνοιαν. Καὶ γὰρ ἐκεῖ παρῆλθε Λευΐτης, παρῆλθε καὶ Φαρισαῖος, καὶ οὐδέτερος ἐπεκάμφθη πρὸς τὸν κείμενον, ἀλλ' ἀνηλεῶς καὶ ὠμῶς ἀφέντες αὐτὸν, ἀπῆλθον. Σαμαρεῖτης δέ τις, οὐδὲν αὐτῷ προσήκων οὐδαμόθεν, οὐ παρέδραμεν, ἀλλ' ἐπιστὰς κατηλέησε, καὶ ἐπέσταξεν ἔλαιον καὶ οἶνον· ἐπέθηκεν ἐπὶ τὸν ὄνον, ἤγαγεν εἰς πανδοχεῖον, καὶ ἀργύριον τὸ μὲν ἔδωκε, τὸ δὲ ὑπέσχετο ὑπὲρ τῆς τοῦ μηδὲν αὐτῷ προσήκοντος θεραπείας. Καὶ οὐκ εἶπε πρὸς ἑαυτὸν, Τί δέ μοι μέλει περὶ τούτου; Σαμαρεῖτης εἰμὶ, οὐδὲν κοινὸν ἔχω πρὸς αὐτόν· πόρρω τῆς πόλεως ἐσμεν, οὐδὲ βαδίσει δύναται. Τί δὲ, ἐὰν μὴ πρὸς τὸ μῆκος ἀρκέση τῆς ὁδοπορίας, μέλλω νεκρὸν ἐπιφέρεισθαι, μέλλω σφαγῆς ἀλίσκεσθαι, μέλλω τοῦ φόνου ὑπεύθυνος εἶναι; Καὶ γὰρ πολλοὶ πολλάκις παριόντες καὶ ὀρῶντες ἀνθρώπους πεπληγότας καὶ σπαίροντας, διὰ τοῦτο παρὰ τρέχουσιν, οὐκ ὀκνοῦντες ἀνελέσθαι, οὐδὲ χρημάτων φειδόμενοι, ἀλλὰ δεδοικότες, μὴ καὶ αὐτοὶ εἰς δικαστήριον ἔλκυσθῶσιν, ὡς τῆς σφαγῆς ὑπεύθυνοι. Ἄλλ' ἐκεῖνος οὐδὲν τούτων ἔδεισεν ὁ ἡμέρος καὶ φιλόανθρωπος, ἀλλὰ ταῦτα πάντα ὑπεριδὼν ἐπέθηκεν ἐπὶ τὸν ὄνον, καὶ εἰς πανδοχεῖον ἤγαγεν· οὐδὲν τούτων ὑπέιδετο, οὐ κίνδυνον, οὐ χρημάτων δαπάνην, οὐκ ἄλλο οὐδέν. Εἰ δὲ ὁ Σαμαρεῖτης οὕτω φιλόανθρωπος καὶ ἡμέρος γέγονε περὶ ἄνθρωπον ἄγνωστον, τίνα ἂν ἔχοιμεν συγγνώμην ἡμεῖς, τῶν ἀδελφῶν τῶν οἰκείων ἀμελοῦντες ἐπὶ μείζοσι κακοῖς; Καὶ γὰρ καὶ οὗτοι οἱ νῦν νηστεύσαντες λησταῖς περιέπεσον τοῖς Ἰουδαίοις,

μᾶλλον δὲ ληστῶν ἀπάντων χαλεπωτέροις, καὶ μείζονα τοὺς εἰς αὐτοὺς ἐμπίπτοντας ἐργαζομένοις κακά. Οὐ γὰρ τὰ ἱμάτια αὐτῶν περιέρόρηξαν, οὐδὲ τῷ σώματι πληγὰς ἐπήγαγον, καθάπερ ἐκεῖνοι τότε, ἀλλὰ τὴν ψυχὴν κατέτρωσαν, καὶ μυρία αὐτῇ τραύματα δόντες, οὕτως ἀπῆλθον, ἀφέντες ἐν τῷ λάκκῳ τῆς ἀσεβείας κειμένους.

δ'. Μὴ δὴ παρίδωμεν τραγωδίαν τοιαύτην, μηδὲ παραδράμωμεν ἀνηλεῶς οὕτω θέαμα ἐλεεινὸν, ἀλλὰ κἂν ἕτεροι τοῦτο ποιῶσι, σὺ μὴ ποιήσης· μὴ εἴπῃς πρὸς σεαυτὸν, Κοσμικός εἰμι ἀνὴρ, γυναῖκα ἔχω καὶ παῖδας, ταῦτα τῶν ἱερέων ἐστὶ, ταῦτα τῶν μοναχῶν. Οὐδὲ γὰρ ὁ Σαμαρείτης ἐκεῖνος ταῦτα εἶπε. Ποῦ νῦν οἱ ἱερεῖς; ποῦ νῦν οἱ Φαρισαῖοι; ποῦ τῶν Ἰουδαίων οἱ διδάσκαλοι; ἀλλ' ὥσπερ τι θήραμα μέγιστον εὐρών, οὕτως ἤρπασε τὸ κέρδος. Καὶ σὺ τοίνυν, ὅταν ἴδῃς τινὰ δεόμενον θεραπείας ἢ σωματικῆς ἢ ψυχικῆς, μὴ λέγε πρὸς ἑαυτὸν· Τίνος ἔνεκεν ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα αὐτὸν οὐκ ἔθεράπευσεν; ἀλλ' ἀπάλλαξον τῆς ἀρρώστιας, καὶ μὴ ἀπαίτει ἐκείνους εὐθύνας τῆς ἀμελείας. Ἐὰν εὗρης χρυσίον, εἰπέ μοι, κείμενον, μὴ λέγεις πρὸς σεαυτὸν, Τίνος ἔνεκεν ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα αὐτὸ οὐκ ἀνείλοντο, ἀλλ' οὐ σπουδάζεις πρὸ τῶν ἄλλων ἀρπάσαι; Οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν πεπτωκότων ἀδελφῶν λογίζου, καὶ νόμιζε θησαυρὸν εὕρηκένας τὴν ἐπιμέλειαν τῆν ἐκείνων. Ἄν γὰρ ἐπιστάξης αὐτῷ καθάπερ ἔλαιον τοῦ λόγου τὴν διδασκαλίαν, ἂν καταδήσης τῇ προσηνείᾳ, ἂν θεραπεύσης τῇ καρτερίᾳ, θησαυροῦ παντὸς εὐπορώτερόν σε οὗτος ἐργάσεται. Ὁ γὰρ ἐξαγαγὼν τίμιον, φησὶν, ἐξ ἀναξίου, ὡς στόμα μου ἔσται. Τί τούτου γένοιτ' ἂν ἴσον; Ὅπερ οὐδὲ νηστεία, οὐδὲ χαμευνία, οὐδὲ παννυχίδες, οὐκ ἄλλο τι δύναται ἐργάσασθαι, τοῦτο ἢ τοῦ ἀδελφοῦ σωτηρία ποιεῖ. Ἐνόησόν σου τὸ στόμα πόσα πολλάκις ἤμαρτε, πόσα ἐφθέγγατο αἰσχρὰ ῥήματα, πόσας βλασφημίας, πόσας λοιδορίας ἐξέβαλε, καὶ πάντως ἀντιλήψῃ τῆς τοῦ πεπτωκότος προνοίας· διὰ γὰρ ἑνὸς τούτου τοῦ κατορθώματος πᾶσαν ἐκκαθᾶραι δυνήσῃ τὴν κηλίδα ἐκείνην. Καὶ τί λέγω ἐκκαθᾶραι; ὡς στόμα τοῦ Θεοῦ ποιήσεις σου τὸ στόμα. Τί ταύτης γένοιτ' ἂν ἴσον τῆς τιμῆς; Μὴ γὰρ ἐγὼ ταῦτα ἐπαγγέλλομαι; αὐτὸς ὁ Θεὸς τοῦτο εἶπεν, ὅτι κἂν ἓνα τινὰ ἐξαγάγῃς, φησὶν, ὡς στόμα μου, ἔσται τὸ στόμα σου καθαρὸν, ἅγιον. Μὴ τοίνυν ἀμε-

λῶμεν τῶν ἀδελφῶν, μηδὲ περιμόντες λέγωμεν, Πόσοι ἐνήστευσαν, πόσοι παρεσύρησαν; ἀλλ' ἐπιμελώμεθα αὐτῶν. Κἂν πολλοὶ ὧσιν οἱ νηστεύσαντες, σὺ μὴ ἐκπομπεύσης, ἀγαπητὲ, μηδὲ παραδειγματίσης τῆς Ἐκκλησίας τὴν συμφορὰν, ἀλλὰ θεράπευσον. Κἂν εἶπη τις, ὅτι Πολλοὶ ἐνήστευσαν, ἐπιστόμισον, ὥστε μὴ γενέσθαι δῆλην τὴν φήμην, καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν· Ἐγὼ μὲν οὐδένα οἶδα· ἠπάτησαι, ἄνθρωπε, καὶ ψεύδη· ἂν δύο καὶ τρεῖς ἴδης παρασυρέντας, πολλοὺς αὐτοὺς εἶναι λέγεις. Καὶ τὸν μὲν κατηγοροῦντα ἐπιστόμισον, τῶν δὲ παρασυρέντων μὴ ἀμελήσης, ἵνα ἐκατέρωθεν πολλὴ τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀσφάλεια γένηται, ἀπὸ τε τοῦ τὴν φήμην μὴ ἐκπομπεύεσθαι, ἀπὸ τε τοῦ τοὺς παρασυρέντας αὐτοὺς πρὸς τὴν ἱερὰν ἀγέλην ἄγεσθαι πάλιν.

Μὴ τοίνυν περιμόντες λέγωμεν, Τίνες ἡμαρτον; ἀλλὰ σπουδάσωμεν, ὅπως διορθώσωμεν τοὺς ἡμαρτηκότας μόνον. Καὶ γὰρ δεινὸν ἔθος, δεινὸν τὸ κατηγορεῖν τῶν ἀδελφῶν μόνον, ἀλλὰ μὴ ἐπιμελεῖσθαι· τὸ ἐκπομπεύειν τὰ κακὰ τῶν ἀσθενούντων, ἀλλὰ μὴ θεραπεύειν. Ἀνέλωμεν τοίνυν τοῦτο τὸ πονηρὸν ἔθος, ἀγαπητοί· οὐδὲ γὰρ μικρὰν λύμην τοῦτο ἐργάζεται· καὶ πῶς, ἐγὼ λέγω. Ἦκουσέ τις παρὰ σοῦ λέγοντος, ὅτι πολλοὶ ἐνήστευσαν μετὰ Ἰουδαίων καὶ μηδὲν ἐξετάσας εἰς ἕτερον τὸ ῥῆμα ἐξήνεγκε· πάλιν ἐκεῖνος μηδὲν πολυπραγμονήσας, ἐτέρω τοῦτο ἐξεῖπεν· εἶτα κατὰ μικρὸν τῆς πονηρᾶς ταύτης ἀξανομένης φήμης πολὺ μὲν τῇ Ἐκκλησίᾳ ὄνειδος κατασκεδάννυται, τοῖς δὲ ἀπολωλόσιν οὐδὲν ὄφελος γίνεται, ἀλλὰ καὶ βλάβος καὶ τούτοις καὶ ἑτέροις πολλοῖς. Κἂν τε γὰρ ὀλίγοι ὧσιν, ἡμεῖς αὐτοὺς ταῖς φήμαις ταῖς πολλαῖς πολλοὺς ποιοῦμεν, καὶ τοὺς ἐστῶτας ἀσθενεστέρους ἐργαζόμεθα, καὶ τοὺς μέλλοντας πίπτειν ὠθοῦμεν. Ὁ γὰρ ἀδελφὸς ἀκούσας, ὅτι πολλοὶ ἐνήστευσαν, καὶ αὐτὸς ῥαθυμότερος ἔσται, καὶ ταῦτα πάλιν ὁ ἀσθενὴς ἀκούσας, δραμεῖται ἐπὶ τὸ πλῆθος τῶν πεπτωκότων. Μὴ τοίνυν μηδὲ ἐπὶ τούτῳ, μηδὲ ἐπ' ἄλλῳ πονηρεύματι συγχαίρωμεν, κἂν πολλοὶ ὧσιν οἱ ἁμαρτάνοντες, ὥστε ἐκπομπεύειν αὐτοὺς καὶ λέγειν, ὅτι πολλοὶ, ἀλλ' ἐπιστομίζωμεν καὶ κατέχωμεν. Μὴ μοι λέγε, ὅτι πολλοὶ ἐνήστευσαν, ἀλλὰ διορθώσαι τοὺς πολλοὺς. Οὐ διὰ τοῦτο τοσοῦτους ἀνήλωσα λόγους, ἵνα κατηγορήσης τῶν πολλῶν, ἀλλ' ἵνα τοὺς πολλοὺς ποιήσης ὀλίγους, μᾶλλον δὲ μηδὲ ὀλίγους,

ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς διασώσης. Μὴ τοίνυν ἐκπόμπευε τὰ ἁμαρτήματα, ἀλλὰ θεράπευε. Ὡσπερ γὰρ οἱ ἐκπομπεύοντες, καὶ εἰς τοῦτο μόνον ἐσχολακότες, κἂν ὀλίγοι ᾧσιν οἱ ἡμαρτηκότες, πολλοὺς αὐτοὺς νομίζεσθαι ποιοῦσιν· οὕτως οἱ συστέλλοντες, καὶ τοὺς ἐκπομπεύοντας ἐπιστομίζοντες, καὶ τῶν πεπτωκῶτων ἐπιμελούμενοι, κἂν πολλοὶ ᾧσιν, αὐτούς τε ἐκείνους διορθοῦνται ῥαδίως, καὶ οὐδένα ἕτερον ἐκ τῆς τούτων ἀφίᾳσι παραβλαβῆναι φήμης. Οὐκ ἤκουσας ὅτι θρηγῶν τὸν Σαοῦλ ὁ Δαυῖδ ἔλεγε· Πῶς ἔπεσον δυνατοί· Μὴ ἀναγγεῖλητε εἰς Γέθ, μηδὲ εὐαγγελίσησθε ἐν ταῖς ὁδοῖς Ἀσκάλωνος, ὅπως μὴ εὐφρανθῶσι θυγατέρες ἄλλοφύλων, μηδὲ γαυριάσωσι θυγατέρες ἀπεριτμήτων. Εἰ δὲ πρᾶγμα φανερόν οὐκ ἐβούλετο ἐκπομπεύεσθαι, ὥστε μὴ γενέσθαι τοῖς ἐναντίοις ἡδονὴν, πόσω μᾶλλον ταῦτα οὐ δεῖ ἐκφέρειν εἰς τὰς ἕξωθεν ἀκοὰς, μᾶλλον δὲ οὐδὲ εἰς τὰς παρ' ἡμῖν, ἵνα μήτε οἱ ἐχθροὶ ἀκούοντες χαίρωσι, μήτε οἱ οἰκεῖοι μανθάνοντες καταπίπτωσιν, ἀλλὰ συστέλλειν καὶ περιφράσσειν πανταχόθεν. Μὴ μοι λέγε, ὅτι Τῶ δεῖνι εἶπον· παρὰ σαυτῶ κάτεχε τὸ ῥῆμα. Ὡσπερ γὰρ σὺ οὐκ ἐκαρτέρησας σιγῆσαι, οὕτως οὐδὲ ἐκεῖνος ἀνέξεται.

ε'. Ταῦτα οὐ περὶ τῆς παρούσης νηστείας λέγω μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ ἄλλων μυρίων ἁμαρτημάτων. Μὴ τοῦτο σκοπῶμεν μόνον, εἰ πολλοὶ οἱ παρασυρόμενοι, ἀλλὰ ἐκεῖνο σκοπήσωμεν, ὅπως αὐτοὺς ἀπαγάγωμεν. Μὴ ἐπαίρωμεν τὰ τῶν πολεμίων, καὶ τὰ ἡμέτερα καθαιρῶμεν· μὴ ἰσχυροὺς ἐκείνους ἀποφαίνωμεν, τὰ δὲ ἡμέτερα ἀσθενῆ· ἀλλὰ τὸναντίον ἅπαν ἐργασώμεθα. Οἶδε καὶ φήμη πολλάκις καθελεῖν καὶ ἀναστῆσαι ψυχὴν, καὶ τὴν οὐκ οὔσαν προθυμίαν ἐμβαλεῖν, καὶ τὴν οὔσαν καταλῦσαι πάλιν. Διὰ τοῦτο παραινῶ τὰς φήμας αὐξεῖν ἐκείνας, αἱ τὰ ἡμέτερα αἴρουσι πράγματα, καὶ μεγάλα ποιοῦσι φαίνεσθαι· ἀλλὰ μὴ ἐκείνας, αἱ τοῦ κοινοῦ τῶν ἀδελφῶν καταχέουσιν ὄνειδος. Κἂν μὲν ἀκούσωμέν τι χρηστὸν, εἰς πάντα ἐκφέρωμεν· ἂν δὲ τι φαῦλον καὶ πονηρὸν, παρ' ἑαυτοῖς κατακρύψωμεν, καὶ ὅπως ἀνέλωμεν αὐτὸ πάντα ποιήσωμεν. Καὶ νῦν τοίνυν περιέλθωμεν, πολυπραγμονήσωμεν, ἴδωμεν τοὺς πεσόντας, κἂν εἰς οἰκίαν δέη εἰσελθεῖν, μὴ κατοκνήσωμεν. Εἰ δὲ ἄγνωστος εἶη, καὶ μηδαμόθεν σοι προσήκων ὁ πεπτωκῶς, περιέργα-

σαι καὶ πολυπραγμόνησον, τίνα ἔχει φίλον καὶ ἐπιτή-
δειον, καὶ τίνι μάλιστα πείθεται, κάκεϊνον λαβὼν,
εἴσελθε εἰς τὴν οἰκίαν· μὴ αἰσχυνθῆς, μηδὲ ἐρυθριά-
σης. Εἰ μὲν γὰρ χρήματα εἰσήεις αἰτήσων, ἢ χάριν
τινὰ ληψόμενος παρ' αὐτοῦ, εἰκὸς ἦν αἰσχύνεσθαι· εἰ
δὲ ὑπὲρ τῆς ἐκείνου σωτηρίας τρέχεις, ἢ τῆς εἰσόδου
πρόφασις ἀπάντων ἀπαλάττει σε τῶν ἐγκλημάτων.
Παρακάθισον δὴ, καὶ εἶπέ πρὸς αὐτὸν, ἐτέρωθεν
ποιησάμενος τὴν ἀρχὴν, ὥστε ἀνύποπτον γενέσθαι
τὴν διόρθωσιν. Ἐπαινεῖς, εἶπέ μοι, τοὺς Ἰουδαίους,
ὅτι τὸν Χριστὸν ἐσταύρωσαν, καὶ βλασφημοῦσιν εἰς
αὐτὸν νῦν, καὶ παράνομον αὐτὸν καλοῦσι; Πάντως
οὐκ ἀνέξεται, ἐὰν ἡ Χριστιανὸς, κἂν μυριάκις
ἰουδαῖζῃ, οὐκ ἀνέξεται εἰπεῖν ὅτι Ἐπαινῶ· ἀλλ' ἐμ-
φράζει τὴν ἀκοὴν καὶ ἐρεῖ πρὸς σέ, Μὴ γένοιτο, εὐ-
φήμει, ἄνθρωπε. Εἶτα ὅταν αὐτοῦ λάβῃς τὴν συγκα-
τάθεσιν, πάλιν ἐπανάλαβε, καὶ εἶπέ· Πῶς οὖν αὐτοῖς
κοινωνεῖς, εἶπέ μοι; πῶς μετέχεις τῆς ἐορτῆς, πῶς
μετ' ἐκείνων νηστεύεις; Εἶτα κατηγορήσον αὐτῶν
τῆς ἀγνωμοσύνης· εἶπέ τὴν παρανομίαν ἅπασαν ἣν
ἐν ταῖς ἔμπροσθεν ἡμέραις διήλθον πρὸς τὴν ὑμετέ-
ραν ἀγάπην, τὴν ἀπὸ τοῦ τόπου, τὴν ἀπὸ τοῦ και-
ροῦ, τὴν ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ, τὴν ἀπὸ τῆς προρρήσεως
τῶν προφητῶν ἐλεγχομένην· δεῖξον πῶς εἰκὴ καὶ
μάτην ἅπαντα πράττουσι, καὶ οὐδέποτε ἐπὶ τὴν προ-
τέραν ἐπανήξουσι πολιτείαν, καὶ ὅτι οὐ θέμις αὐτοῖς
ἔξω τῶν Ἱεροσολύμων οὐδὲν τοιοῦτον ἐπιτελεῖν. Καὶ
πρὸς τούτοις ἀνάμνησον τῆς γεέννης, τοῦ φοβεροῦ
βήματος τοῦ Κυρίου, τῶν εὐθυνῶν τῶν ἐκεῖ, καὶ
ὅτι τούτων ἀπάντων δώσομεν λόγον, καὶ τιμωρία τις
οὐ μικρὰ κεῖται τοῖς τὰ τοιαῦτα τολμῶσιν· ἀνάμνη-
σον καὶ Παύλου λέγοντος· Οἵτινες ἐν νόμῳ δι-
καιουσθε, τῆς χάριτος ἐξεπέσετε· καὶ πάλιν ἀπει-
λοῦντος· Ὅτι ἐὰν περιτέμνησθε, Χριστὸς ὑμᾶς
οὐδὲν ὠφελήσει. Καὶ εἶπέ ὅτι καθάπερ περιτομὴ,
οὕτω καὶ νηστεία Ἰουδαϊκὴ τῶν οὐρανῶν ἐκβάλλει
τὸν νηστεύοντα, κἂν μυρία ἕτερα κατορθώματα ἔχη·
εἶπέ ὅτι Χριστιανοὶ διὰ τοῦτο καὶ καλούμεθα καὶ
ἐσμέν, ἵνα τῷ Χριστῷ πειθώμεθα, οὐχ ἵνα πρὸς τοὺς
ἐχθροὺς ἐκείνους τρέχωμεν. Ἄν δέ τινος θεραπείας
προτείνηται, καὶ λέγῃ πρὸς σέ, ὅτι Ὑπισχνοῦνται θε-
ραπεύειν, καὶ διὰ τοῦτο πρὸς αὐτοὺς τρέχω, ἀνακά-
λυψον αὐτῶν τὰς μαγγανείας, τὰς ἐπωδὰς, τὰ περι-
άμματα, τὰς φαρμακείας. Οὐδὲ γὰρ ἄλλω τινὶ τρόπῳ

δοκοῦσι θεραπεύειν, οὐδὲ γὰρ θεραπεύουσι κατὰ ἀλήθειαν, μὴ γένοιτο! Ἐγὼ δὲ ὑπερβολὴν ποιῶμαι πολλήν, καὶ ἐκεῖνο λέγω, ὅτι εἰ καὶ θεραπεύουσιν ἀληθῶς, βέλτιον ἀποθανεῖν, ἢ τοῖς ἐχθροῖς τοῦ Θεοῦ προσδραμεῖν, καὶ τοῦτον θεραπευθῆναι τὸν τρόπον. Τί γὰρ ὄφελος, σῶμα θεραπεύεσθαι τῆς ψυχῆς ἀπολυμένης; τί δὲ κέρδος, ἐνταῦθά τινος τυγχάνειν παρὰ μυσίας, μέλλοντας εἰς τὸ ἀθάνατον παραπέμπεσθαι πῦρ; Ἴνα γὰρ μὴ λέγωσι ταῦτα, ἄκουσον τί φησὶν ὁ Θεός· Ἐὰν ἀναστῆ προφήτης ἐν σοὶ, ἢ ἐνυπνιαζόμενος ἐνύπνιον, καὶ δῶ σημεῖον καὶ τέρας, καὶ ἔλθῃ τὸ σημεῖον καὶ τὸ τέρας, ὃ ἐλάλησε, καὶ εἴπη· Πορευθῶμεν καὶ λατρεύσωμεν θεοῖς ἑτέροις, οὐκ ἀκούσεσθε τοῦ προφήτου ἐκείνου, ὅτι πειράζει Κύριος ὁ Θεὸς ὑμᾶς, εἰ ἀγαπᾶτε Κύριον τὸν Θεὸν ὑμῶν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας ὑμῶν, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς ὑμῶν. Ὁ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· Ἐὰν εἴπη τις προφήτης, φησὶν, ὅτι Δύναμαι νεκρὸν ἐγεῖραι, ἢ τυφλὸν θεραπεῦσαι, ἀλλὰ πεισθῆτέ μοι, καὶ προσκυνήσωμεν τοῖς δαίμοσιν, ἢ εἰδωλολατρήσωμεν· εἶτα ὁ ταῦτα λέγων, δυνήθη θεραπεῦσαι τὸν τυφλόν, ἢ τὸν νεκρὸν ἐγεῖραι, μὴδὲ οὕτω πεισθῆς, φησί· διὰ τί; Ὅτι πειράζων σε ὁ Θεός, συνεχώρησεν ἐκείνῳ δυνήθηναί τοῦτο, οὐκ ἐπειδὴ αὐτὸς ἠγνόει σου τὴν γνώμην, ἀλλ' ἵνα σοὶ δοκιμὴν παράσχῃ εἰ φιλεῖς τὸν Θεὸν ὄντως. Φιλοῦντος δὲ ἐστὶ, τὸ κἂν νεκροὺς παρέχωσιν ἀνισταμένους οἱ σπουδάζοντες ἡμᾶς ἀφελκύσαι τοῦ φιλουμένου, μὴδ' οὕτως ἀφίστασθαι. Εἰ δὲ Ἰουδαίοις ταῦτα ἔλεγε, πολλῶ μᾶλλον ἡμῖν, οὐς ἐπὶ μείζονα φιλοσοφίαν ἤγαγεν, οἷς τὴν περὶ τῆς ἀναστάσεως ἠνοιξε θύραν, οἷς κελεύει, μὴ τοῖς παροῦσιν ἐμφιλοχωρεῖν, ἀλλὰ τὰς ἐλπίδας ἀπάσας πρὸς τὴν μέλλουσαν ζωὴν ἔχειν.

Σ'. Ἀλλὰ τί λέγεις; ὅτι θλίβει σε καὶ πιέζει τοῦ σώματος ἡ νόσος; Ἄλλ' οὐπω τοσαῦτα πέπονθας, ὅσα ὁ μακάριος Ἰώβ, μᾶλλον δὲ οὐδὲ τὸ πολλοστὸν μέρος ἐκείνου. Μετὰ γὰρ τὴν ἀθρόαν τῶν ποιμνίων καὶ τῶν βουκολίων καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων ἀπώλειαν, ἠρπάσθη καὶ τῶν παιδῶν ὀλόκληρος ὁ χορός· καὶ πάντα ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ ἐγένετο, ἵνα μὴ ἡ φύσις τῶν πειρασμῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡ συνέχεια καταβάλλῃ τὸν ἀθλητὴν. Μετ' ἐκεῖνα πάντα καιρίαν ἐν τῷ σώματι δεξάμενος τὴν πληγὴν, σκώληκας ἐώρα πάντοθεν βρῦον-

τας ἀπὸ τοῦ σώματος, καὶ γυμνὸς ἐπὶ τῆς κοπρίας ἐκάθητο, κοινὸν τοῖς παροῦσι συμφορᾶς θέατρον, ὁ δίκαιος, ὁ ἀληθινός, ὁ θεοσεβής, ὁ ἀπεχόμενος ἀπὸ παντὸς πονηροῦ πράγματος. Καὶ οὐδὲ μέχρι τούτων ἔσθη τὰ δεινά· ἀλλ' ὀδύναί μεθημεριναὶ καὶ νυκτεριναὶ, καὶ λιμός τις αὐτὸν ἐπολιόρκει ξένος καὶ παράδοξος. Βρωῶμον γὰρ, φησὶν, ὄρω τὰ σῖτά μου, ὀνειδὴ καθημερινὰ, χλευασίαι, σκώμματα, γέλως. Οἱ οἰκέται γὰρ μου, φησὶ, καὶ οἱ υἱοὶ τῶν παλλακίδων μου ἐπανέστησάν μοι, ἐν ἐνυπνίοις φόβοι, ζάλη τις λογισμῶν διηνεκῆς. Ἄλλ' ὅμως τούτων ἀπάντων ἀπαλλαγὴν ἐπηγγέλλετο ἡ γυνὴ λέγουσα οὕτως, Εἶπόν τι ῥῆμα πρὸς τὸν Κύριον, καὶ τελεύτα. Βλασφήμησον, φησὶ, καὶ ἀπαλλαγῆση τῶν ἐπικειμένων πόνων. Τί οὖν; παρέτρψε τὸν ἅγιον ἐκεῖνον ἢ συμβουλή; Τούναντίον μὲν οὖν καὶ ἐποίησε, καὶ ἐπέρρωσε μειζόνως αὐτὸν, ὡς καὶ ἐπιτιμῆσαι τῇ γυναικί. Ἡρεῖτο γὰρ μᾶλλον ὀδυνᾶσθαι καὶ ταλαιπωρεῖσθαι καὶ μυρία πάσχειν δεινὰ, ἢ μετὰ βλασφημίας ἀπαλλαγὴν τινα τῶν τοσούτων εὐρέσθαι κακῶν. Οὕτω καὶ ὁ τριακονταοκτῶ ἔτη ἔχων ἐν τῇ ἀσθενείᾳ αὐτοῦ καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ἔτρεχεν ἐπὶ τὴν κολυμβήθραν, καὶ καθ' ἕκαστον ἐξεκρούετο, καὶ θεραπείας οὐκ ἐτύγχανεν· ἀλλ' ἐτέρους μὲν ἑώρα καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ἀπαλλαττομένους διὰ τὸ πολλοὺς ἔχειν τοὺς θεραπεύοντας, αὐτὸν τε διὰ τὴν ἐρημίαν τῶν προσησομένων ἐν διηνεκεῖ μένοντα παρέσει. Καὶ οὐδὲ οὕτως ἔδραμεν ἐπὶ μάντις, οὐκ ἦλθε πρὸς ἐπαοιδούς, οὐκ ἐπέδησε περὶ ἀπτα, ἀλλ' ἀνέμενε τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ βοήθειαν· διὰ τοῦτο πρὸς τῷ τέλει θαυμαστῆς τινος καὶ παραδόξου θεραπείας ἔτυχεν. Ὁ δὲ Λάζαρος λιμῶ καὶ νόσῳ καὶ ἐρημίᾳ πάντα τὸν χρόνον ἐπάλαισεν, οὐ τριακονταοκτῶ ἔτη ἔχων μόνον, ἀλλὰ πᾶσαν τὴν ζωὴν· οὕτω γοῦν καὶ ἐξέπνευσεν ἐν τῷ πυλῶνι κείμενος τοῦ πλουσίου, καταφρονούμενος, χλευαζόμενος, λιμώττων, τοῖς κυσὶ βορὰ προκείμενος. Οὕτω γὰρ αὐτοῦ τὸ σῶμα παρείτο, ὡς μηδὲ ἀποσοβεῖν δύνασθαι τοὺς κύνας ἐπιόντας καὶ τὰ τραύματα αὐτοῦ λιχμωμένους. Ἄλλ' ὅμως οὐκ ἐπαοιδὸν ἐζήτησεν, οὐ πέταλα περιῆψεν, οὐ μαγγανείας ἐκίνησεν, οὐ γόητας πρὸς ἑαυτὸν ἐκάλεσεν, οὐκ ἄλλο τι τῶν κεκωλυμένων ἐποίησεν, ἀλλ' εἴλετο μᾶλλον τοῖς κακοῖς ἐναποθανεῖν ἐκείνοις, ἢ τῆς εὐσεβείας μικρόν τι προδοῦναι μέρος. Τίνα οὖν ἔξομεν συγγνώμην

ἡμεῖς, εἰ τοσαῦτα πασχόντων ἐκείνων καὶ καρτε-
ρούντων ἢ διὰ πυρετὸν ἢ διὰ τραύματα, τρέχομεν
ἐπὶ συναγωγὰς, καὶ τοὺς φαρμακοὺς καὶ γόητας εἰς
τὰς οἰκίας καλοῦμεν τὰς ἑαυτῶν; Οὐκ ἤκουσας
τί φησιν ἡ Γραφή; Τέκνον, ἐὰν προσέρχῃ δου-
λεύειν Κυρίῳ, ἐτοίμασον τὴν ψυχὴν σου εἰς
πειρασμὸν, εὐθύνον τὴν καρδίαν σου, καὶ καρτέ-
ρησον· ἐν νόσῳ καὶ πενίᾳ ἐπ' αὐτῷ πεποιθῶς γί-
νου. Ὡσπερ γὰρ ἐν πυρὶ δοκιμάζεται χρυσίον,
οὕτως ἄνθρωπος δεκτὸς ἐν καμίνῳ ταπεινώσεως.
Ἄν σὺ τὸν οἰκέτην μαστίξης τὸν σὸν, εἶτα ἐκεῖνος
τριάκοντα ἢ πεντήκοντα λαβὼν πληγὰς, εὐθέως
ἐλευθερίαν ἀναβοήσῃ, ἢ καταλίπη σου τὴν δεσποτείαν,
καὶ πρὸς ἑτέρους τινὰς ἀπέλθῃ τῶν μισούντων σε,
καὶ παροξύνη· ἄρα δυνήσεται συγγνώμης τυχεῖν, εἰ-
πέ μοι; ἄρα δυνήσεται ἀπολογήσασθαί τις ὑπὲρ αὐ-
τοῦ; Οὐδαμῶς. Τί δήποτε; Ὅτι προσῆκον δεσπότη
κολάζειν οἰκέτην. Οὐ διὰ τοῦτο δὲ μόνον, ἀλλ' ὅτι, εἰ
καταφυγεῖν ἐχρῆν, οὐχὶ πρὸς τοὺς ἐχθροὺς, οὐδὲ πρὸς
τοὺς μισούντας, ἀλλὰ πρὸς τοὺς φίλους τοὺς γνησίους
ἔδει.

ζ'. Καὶ σὺ τοίνυν, ὅταν ἴδῃς τὸν Θεὸν σε κολάζοντα,
μὴ πρὸς τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ καταφύγῃς τοὺς Ἰου-
δαίους, ἵνα μὴ μᾶλλον αὐτὸν παροξύνης, ἀλλὰ πρὸς
τοὺς φίλους αὐτοῦ, τοὺς μάρτυρας, τοὺς ἁγίους, καὶ
εὐηρεστηκότας αὐτῷ καὶ πολλὴν ἔχοντας πρὸς αὐ-
τὸν παρόρησίαν. Καὶ τί λέγω περὶ οἰκετῶν καὶ δεσπο-
τῶν; υἱὸς οὐ δυνήσεται τοῦτο ποιῆσαι διὰ τὰς παρὰ
τοῦ πατρὸς μαστιγὰς, οὐδὲ ἀρνήσασθαι τὴν πρὸς
ἐκεῖνον συγγένειαν. Καὶ γὰρ οἱ τῆς φύσεως καὶ οἱ
παρὰ τῶν ἀνθρώπων τεθέντες νόμοι, κἂν μαστίξῃ,
κἂν τραπέξῃς εἴργῃ, κἂν ἐκβάλλῃ τῆς οἰκίας, κἂν
παντὶ κολάζῃ τρόπῳ, κελεύουσιν ἅπαντα φέρειν γεν-
ναίως, κἂν μὴ πείθῃται μηδὲ ἀνέχηται, οὐδεμίαν
οὐδεὶς αὐτῷ δίδωσι συγγνώμην· ἀλλὰ κἂν μυρία ἀπ-
οδύρηται μαστιχθεὶς ὁ παῖς, ταῦτα πρὸς αὐτὸν
ἅπαντες λέγουσι τὰ ῥήματα, ὅτι πατήρ ἐστιν ὁ
μαστίξας καὶ κύριος, καὶ ἐξουσίαν ἔχων πᾶν ὀτιοῦν
ἐργάσασθαι καὶ ποιῆσαι, καὶ δεῖ πάντα πράως φέ-
ρειν. Εἶτα οἰκέται μὲν ἀνέχονται δεσποτῶν, καὶ υἱοὶ
πατέρων, πολλάκις οὐδὲ δεόντως κολαζόντων αὐτοὺς
ἐκείνων· σὺ δὲ οὐκ ἀνέξῃ τοῦ Θεοῦ παιδεύοντός σε,
τοῦ καὶ δεσποτῶν ὄντος κυριωτέρου, καὶ πατέρων

μᾶλλον σε φιλοῦντος, καὶ πρὸς ὀργὴν μὲν οὐδὲν,
πάντα δὲ πρὸς τὸ συμφέρον πραγματευομένου καὶ
ποιούντος; ἀλλ' ἂν μικρὰ τις γένηται νόσος, εὐθέως
ἀποπηδᾷς αὐτοῦ τῆς δεσποτείας, καὶ ἐπὶ τοὺς δαίμο-
νας τρέχεις, καὶ πρὸς τὰς συναγωγὰς αὐτομολεῖς;
Καὶ ποίας τεύξεο συγγνώμης λοιπόν; πῶς δὲ δυνήσῃ
αὐτὸν παρακαλέσαι πάλιν; Μᾶλλον δὲ τίς ἕτερος,
κἂν τὴν Μωσέως σχῆ παρόρησίαν, δυνήσεται περὶ
σοῦ δεηθῆναι; Οὐκ ἔστιν οὐδεὶς. Ἡ οὐκ ἀκούεις, τί
περὶ Ἰουδαίων ὁ Θεὸς φησὶ πρὸς τὸν Ἰερεμίαν; Μὴ
προσεύχου περὶ τοῦ λαοῦ τούτου, ὅτι ἂν στή
Μωϋσῆς καὶ Σαμουὴλ, οὐκ εἰσακούσομαι αὐτῶν.
Οὕτως ἔστιν ἀμαρτήματά τινα πᾶσαν ὑπερβαίνοντα
συγγνώμην, καὶ οὐ δυνάμενα ἀπολογίας τυχεῖν. Μὴ
τοίνυν τοσαύτην ἐπισπασώμεθα καθ' ἑαυτῶν ὀργὴν.
Κἂν γὰρ δόξωσι παραμυθεῖσθαι τὸν πυρετὸν ταῖς
ἐπωδαῖς, οὐ γὰρ δὴ παραμυθοῦνται, ἀλλὰ χαλεπώτε-
ρον ἕτερον εἰς τὸ συνειδὸς ἄγουσι πυρετὸν, τοῦ λο-
γισμοῦ σε καθ' ἑκάστην κεντοῦντος τὴν ἡμέραν, τοῦ
συνειδότος μαστίζοντος καὶ λέγοντος· Ἠσέβησας, ἠνό-
μησας, παρέβης τὰς συνθήκας τὰς πρὸς τὸν Χριστὸν,
διὰ μικρὰν ἀρρώστίαν τὴν εὐσέβειαν προέδωκας. Μὴ
γὰρ σὺ μόνος ταῦτα πέπονθας; οὐχὶ πολλῶ σου
χαλεπώτερα πεπόνθασιν ἕτεροι; Ἄλλ' ὅμως οὐδεὶς
ἐκείνων τοιοῦτον οὐδὲν ἐτόλμησε· σὺ δὲ ὁ χαῦνος καὶ
διαλελυμένος τὴν ψυχὴν σου κατέθυσας. Πῶς ἀπολο-
γήσῃ τῷ Χριστῷ; πῶς αὐτὸν καλέσεις ἐν ταῖς εὐ-
χαῖς; ποίῳ συνειδότητι λοιπὸν ἐπιβήσῃ τῆς ἐκκλησίας;
ποίοις ὀφθαλμοῖς λοιπὸν ὄψει τὸν ἱερέα; ποία χεὶρ
τῆς ἱερᾶς ἄψῃ τραπέζης; ποίαις ἀκοαῖς ἀκούσῃ τῶν
ἀναγινωσκομένων ἐκεῖ Γραφῶν;

Ταῦτα, καθ' ἑκάστην ἡμέραν, κεντῶν ὁ λογισμὸς,
καὶ τὸ συνειδὸς μαστίζων ἐρεῖ. Ποία οὖν αὕτη
ὑγίεια, ὅταν ἔνδον τοιούτους ἔχωμεν κατηγόρους; Ἄν
μέντοι καρτερήσῃς μικρὸν, καὶ τοὺς βουλομένους ἢ
ἐπᾶσαι τινα ἐπωδὴν, ἢ περιᾶσαι τι τῷ σώματι περι-
απτον ἀτιμίας, καὶ μετὰ πολλῆς ἐξαγάγῃς τῆς
ὑβρεως ἐκ τῆς οἰκίας, εὐθέως ἔλαβες δρόσον ἀπὸ τοῦ
συνειδότος. Κἂν μυριάκις ὁ πυρετὸς καταφλέγῃ, ἢ
ψυχὴ σου πάσης δρόσου καὶ πάσης νοτίδος παραμυ-
θίαν εἰσάγει σοὶ βελτίῳ καὶ λυσιτελεστέραν. Ὡσπερ
γὰρ μετὰ τὸ δέξασθαι τὴν ἐπωδὴν, κἂν ὑγιαίνῃς, τῶν
πυρεττόντων ἀθλιώτερον διάκεισαι, τὴν ἀμαρτίαν
λογιζόμενος· οὕτω καὶ νῦν, κἂν πυρέττης, κἂν μυρία

πάσχης δεινὰ, διακρουσάμενος τοὺς μιαροὺς ἐκείνους, ὑγιαίνοντος παντὸς ἄμεινον διακείση, τοῦ λογισμοῦ γαυρουμένου, τῆς ψυχῆς χαιρούσης καὶ εὐφραينوμένης, τοῦ συνειδότος ἐπαινοῦντός σε, καὶ ἀποδεχομένου, καὶ λέγοντος· Εὐγε, εὐγε, ὦ ἄνθρωπε, ὁ Χριστοῦ δούλος, ὁ πιστὸς ἀνὴρ, ὁ ἀθλητῆς τῆς εὐσεβείας, ὁ τοῖς δεινοῖς αἰρούμενος ἐναποθανεῖν μᾶλλον, ἢ προδοῦναι τὴν ἐγχειρισθεῖσαν εὐσέβειαν, μετὰ τῶν μαρτύρων στήση κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν. Καθάπερ γὰρ ἐκεῖνοι μαστίζεσθαι καὶ βασανίζεσθαι εἶλοντο, ἵνα τιμηθῶσιν· οὕτω καὶ σὺ σήμερον εἴλου μαστίζεσθαι καὶ βασανίζεσθαι παρὰ τοῦ πυρετοῦ καὶ τῶν τραυμάτων, ὥστε μὴ προσίεσθαι ἀσεβεῖς ἐπωδάς μηδὲ περιάπτα, καὶ ταῖς ἐλπίσι ταύταις τρεφόμενος, οὐδὲ αἰσθήση τῶν ἀντικειμένων δεινῶν. Κἂν γὰρ μὴ οὗτός σε ἀπενέγκῃ ὁ πυρετὸς, ἕτερος ἀποίσει πάντως, κἂν μὴ νῦν ἀποθάνωμεν, μετὰ ταῦτα ἀποθανούμεθα. Φθαρτὸν ἐλάχομεν τὸ σῶμα, οὐχ ἵνα διὰ τὰ πάθη αὐτοῦ τὴν ἀσέβειαν ἐπισπασώμεθα, ἀλλὰ ἵνα τοῖς πάθεσιν αὐτοῦ πρὸς εὐσέβειαν ἀποχρησώμεθα. Αὕτη γὰρ ἡ φθορὰ, καὶ αὐτὸ τὸ θνητὸν εἶναι τὸ σῶμα, ἐὰν νήφωμεν, ὑπόθεσις εὐδοκίμησεως ἡμῖν γενήσεται, καὶ πολλὴν ἡμῖν κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν δώσει τὴν παρῴρησιαν, οὐ κατ' ἐκείνην δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν παροῦσαν ζωὴν. Ὅταν γὰρ ἐκβάλῃς τοὺς ἐπωδοὺς μετὰ πολλῆς τῆς ὕβρεως ἐκ τῆς οἰκίας, πάντες ἀκούσαντες ἐπαινέσονται καὶ θαυμάσονται, καὶ πρὸς ἀλλήλους ἐροῦσιν· Ὁ δεῖνα ἀρρώστῶν καὶ κάμνων, μυρία παρακαλούντων τινῶν καὶ παραινούντων καὶ συμβουλευόντων ἐπωδαῖς χρήσασθαι μαγικαῖς τισιν, οὐ προσήκατο, ἀλλ' εἶπε· Βέλτιον ἀποθανεῖν οὕτως, ἢ προδοῦναι τὴν εὐσέβειαν. Ἐπὶ τούτοις ἔψονται κρότοι πολλοὶ παρὰ τῶν ἀκουόντων, πάντων ἐκπληττομένων, τὸν Θεὸν δοξαζόντων. Πόσων οὖν ἔσται σοι τοῦτο ἀνδριάντων τιμιώτερον, πόσων εἰκόνων λαμπρότερον, πόσης τιμῆς ἐπισημότερον; Ἄπαντες ἐπαινέσονται καὶ μακαριοῦσι καὶ στεφανώσουσι, καὶ αὐτοὶ βελτίους ἔσονται, καὶ ζηλώσουσι πάλιν καὶ μιμήσονται σου τὴν ἀνδρείαν, κἂν ἕτερος ἐργασηταί τι τοιοῦτον, σὺ τὸν μισθὸν ἕξεις, ὁ τὴν ἀρχὴν παρασχὼν τῷ ζήλῳ. Οὐκ ἔπαινοι δὲ μόνον ἔσονται σου τῶν κατορθωμάτων, ἀλλὰ καὶ λύσις ταχίστη τῆς νόσου, αὐτῆς τε τῆς γενναίας σου προαιρέσεως ἐπισπωμένης τὸν Θεὸν εἰς πλείονα εὐνοίαν, καὶ τῶν

ἀγίων πάντων συνηδομένων σου τῇ προθυμίᾳ, καὶ ἐκ τοῦ βάθους τῆς καρδίας τὰς ὑπὲρ σοῦ ποιουμένων εὐχάς. Εἰ δὲ ἐνταῦθα τοιαῦτα τὰ ἔπαθλα τῆς ἀνδρείας ταύτης, ἐννόησον πηλίκους ἐκεῖ λήψη στεφάνους, ὅταν τῶν ἀγγέλων παρόντων, τῶν ἀρχαγγέλων ἀπάντων, τότε παρελθὼν ὁ Χριστὸς, καὶ τῆς χειρὸς σου λαβόμενος εἰς μέσον περιαγάγη τὸ θέατρον ἐκεῖνο, καὶ πάντων ἀκουόντων λέγη· Οὗτος ὁ ἄνθρωπος πυρετῷ ποτε ληφθεὶς, μυριῶν αὐτῷ παραινούντων ἀπαλλαγῆναι τῆς νόσου, διὰ τὸ ὄνομα τὸ ἐμὸν, καὶ τὸν φόβον τὸν εἰς ἐμὲ, ἵνα ἐν μηδενὶ προσκρούσῃ, διώσατο καὶ ἠτίμωσε τοὺς ὑπισχνουμένους αὐτὸν θεραπεύειν ἐκείνῳ τῷ τρόπῳ, καὶ εἴλετο μᾶλλον ἐναποθανεῖν τῷ νοσήματι, ἢ προδοῦναι τὴν εἰς ἐμὲ εὐνοίαν. Εἰ γὰρ τοὺς ποτίσαντας αὐτὸν καὶ ἐνδύσαντας καὶ θρέψαντας εἰς μέσον παράγει, πολλῷ μᾶλλον τοὺς δι' αὐτὸν ἐλομένους ἀνέχεσθαι πυρετῶν. Οὐ γὰρ ἐστὶν ἴσον, ἄρτον δοῦναι καὶ ἱμάτιον, καὶ νόσον μακρὰν ὑπομένειν, ἀλλὰ πολλῷ μείζον τοῦτο ἐκείνου· ὅσω δὲ μείζων ὁ πόνος, τοσοῦτῳ καὶ ὁ στέφανος ἔσται λαμπρότερος.

Ταῦτα καὶ ὑγιαίνοντες μελετῶμεν καὶ κάμνοντες, καὶ πρὸς ἑτέρους λέγωμεν· κἂν ἴδωμεν ἑαυτοὺς ποτε ἐν πυρετῷ γενομένους ἀφορήτῳ, ἐκεῖνο πρὸς ἑαυτοὺς εἴπωμεν· Τί δαί, εἰ ποθεν ἐπενεχθείσης ἡμῖν κατηγορίας, εἰς δικαστήριον εἰσηνέχθημεν, εἶτα ἀναρτηθέντες κατεξαινόμεθα τὰς πλευράς, οὐκ ἀνάγκη ἦν ὑπομεῖναι πάντως καὶ ἀκερδῶς καὶ χωρὶς μισθοῦ τινος; Τοῦτο καὶ νῦν λογιζώμεθα· προσκείσθω τοίνυν καὶ τῆς ὑπομονῆς ὁ μισθός, ἱκανὸς ὦν ἀλεῖψαι τὴν πεπτωκυῖαν διάνοιαν. Ἄλλὰ χαλεπὸς ὁ πυρετός. Ἄλλ' ἀντίστησον τῷ πυρετῷ τὸ τῆς γεέννης πῦρ, ὃ διαφεύξῃ πάντως, ἐὰν ἔλη τοῦτον μεθ' ὑπομονῆς ἀπάσης ἐνεγκεῖν· ἀναμνήσθητι τῶν ἀποστόλων, ὅσα ἔπασχον· ἀναμνήσθητι τῶν δικαίων, ὅτι διαπαντὸς ἦσαν ἐν θλίψεσιν· ἀναμνήσθητι τοῦ μακαρίου Τιμοθέου, ὅτι οὐδέποτε ἐκ τῆς ἀρρώστιας ἀνέπνευσεν, ἀλλὰ σύντροφος ἦν νοσήματι διηνεκεῖ. Καὶ τοῦτο ὁ Παῦλος δηλῶν ἔλεγεν· Οἶνω ὀλίγῳ χρῶ διὰ τὸν στόμαχόν σου, καὶ τὰς πυκνάς σου ἀσθενείας. Εἰ δὲ ὁ δίκαιος ἐκεῖνος καὶ ἅγιος, καὶ τὴν τῆς οἰκουμένης προστασίαν ἐγκεχειρισμένος, καὶ νεκροὺς ἐγείρων, καὶ δαίμονας ἐλαύνων, καὶ μυρία νοσήματα διορθούμενος ἐν ἑτέροις, τοσαῦτα ἔπασχε δεινὰ, τίνα ἕξεις ἀπολο-

γίαν σὺ ὁ θορυβούμενος καὶ ἀσχάλλων ἐπὶ προσκαί-
ροις νοσήμασιν; Οὐκ ἤκουσας τῆς Γραφῆς λεγούσης,
ὅτι Ὁν ἀγαπᾷ Κύριος, παιδεύει, μαστιγοῖ δὲ πάν-
τα υἱὸν, ὃν παραδέχεται; Πόσοι ποσάκις ἐπεθύμη-
σαν μαρτυρίου στέφανον λαβεῖν; Τοῦτο ἀπηρτισμέ-
νος ἐστὶ μαρτυρίου στέφανος. Οὐ γὰρ τὸ κελευσθῆναι
θῦσαι, εἶτα ἐλέσθαι μᾶλλον ἀποθανεῖν ἢ θῦσαι, ποιεῖ
μάρτυρα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ ὅτι οὖν φυλάττοντα
μόνον δυνάμενον θάνατον ἐπισπάσασθαι, μαρτύριον
ἐστὶ σαφές.

η΄. Καὶ ἵνα μάθης ὅτι τοῦτό ἐστιν ἀληθές, ἀναμνή-
σθητι πῶς μὲν ὁ Ἰωάννης ἀπέθανε, καὶ τίνος ἕνεκεν
καὶ διὰ τί, πῶς δὲ ὁ Ἄβελ. Οὐδέτερος γὰρ τούτων οὐ
βωμὸν εἶδε καιόμενον, οὐ ξόανον ἐστηκός, οὐ θῦσαι
ἐπετάγη δαίμοσιν· ἀλλ' ὁ μὲν, ἐπειδὴ μόνον ἤλεγξε
τὸν Ἡρώδη, ἀπετμήθη τὴν κεφαλὴν, ὁ δὲ ἐπειδὴ τὸν
Θεὸν ἐτίμησε θυσία πλείονι τοῦ ἀδελφοῦ, κατεσφάτ-
τετο. Ἄρ' οὖν ἀπεστέρηται τῶν τοῦ μαρτυρίου στε-
φάνων; καὶ τίς ἂν τοῦτο τολμήσειεν εἰπεῖν; Μάλιστα
μὲν γὰρ καὶ αὐτὸς ὁ τοῦ θανάτου τρόπος ἰκανὸς ἄπαν-
τας πείσαι, ὅτι εἰς τοὺς πρώτους τῶν μαρτύρων τε-
λουσίν. Εἰ δὲ καὶ ψῆφον ζητεῖς θείαν ὑπὲρ τούτων
ἐξενηνεγμένην ἰδεῖν, ἄκουσον τί φησὶν ὁ Παῦλος· ἃ
γὰρ ἐκεῖνος φθέγγεται, δῆλον ὅτι τοῦ Πνεύματος ἐστι·
Δοκῶ γὰρ, φησὶ, καὶ γὰρ Πνεῦμα Θεοῦ ἔχειν. Τί
οὖν οὗτός φησιν; Ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ Ἄβελ, καὶ εἰ-
πὼν, ὅτι πλείονα θυσίαν Ἄβελ παρὰ Κάϊν προσήνεγ-
κε τῷ Θεῷ, καὶ δι' αὐτῆς ἀποθανὼν ἔτι λαλεῖ· εἶτα
καταβάς εἰς τοὺς προφήτας, καὶ διελθὼν εἰς τὸν Ἰωάν-
νην, καὶ εἰπὼν· Ἐν φόνῳ μαχαίρας ἀπέθανον, ἕτε-
ροι δὲ ἐτυμπανίσθησαν· καὶ πολλοὺς καὶ διαφό-
ρους διηγησάμενος θανάτους, ἐπήγαγεν οὕτω· Τοι-
γαροῦν καὶ ἡμεῖς τοσοῦτον ἔχοντες περικείμενον
ἡμῖν νέφος μαρτύρων, ὄγκον ἀποθέμενοι πάν-
τα, δι' ὑπομονῆς τρέχωμεν. Ὁρᾷς, ὅτι καὶ τὸν Ἄβελ
μάρτυρα ἐκάλεσε, καὶ τὸν Νῶε, καὶ τὸν Ἀβραάμ,
καὶ τὸν Ἰσαάκ, καὶ τὸν Ἰακώβ. Οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν
οὕτως ἀπέθανον διὰ τὸν Θεόν· ὥσπερ οὖν καὶ Παῦ-
λός φησὶ, Καθ' ἡμέραν ἀποθνήσκω· καίτοι οὐκ ἀπο-
θνήσκων, ἀλλὰ τῇ προθέσει μόνον ὑπομένων τοῦτο.
Οὕτω καὶ σὺ, ἂν διακρούση τὰς ἐπιδάς καὶ τὰς φαρ-
μακείας καὶ τὰς μαγγανείας, καὶ ἀποθάνῃς τῇ νόσῳ,
μάρτυς ἀπηρτισμένος εἶ, ὅτι ἀπαλλαγὴν μετὰ ἀσε-

βείας ἐπαγγελλομένων ἐτέρων εἴλου θάνατον μετ' εὐσεβείας μᾶλλον. Καὶ ταῦτα μὲν ἡμῖν εἴρηται πρὸς τοὺς κομπάζοντας καὶ λέγοντας, ὅτι θεραπεύουσι δαίμονες· ἵνα δὲ μάθης, ὅτι οὐδὲ τοῦτό ἐστιν ἀληθές, ἄκουσον τί φησιν ὁ Χριστὸς περὶ τοῦ διαβόλου· Ἐκεῖνος ἀνθρωποκτόνος ἦν ἀπ' ἀρχῆς. Ὁ Θεὸς λέγει, ἀνθρωποκτόνος, καὶ σὺ ὡς πρὸς ἰατρὸν τρέχεις; Καὶ τίνα ἔξεις λόγον εἰπεῖν ἐγκαλούμενος, εἰπέ μοι, τῆς ἀποφάσεως τοῦ Χριστοῦ τὰς γοητείας τούτων ἀξιοπιστοτέρας εἶναι νομίζων; Ὅταν γὰρ ὁ μὲν Θεὸς λέγη, ὅτι ἀνθρωποκτόνος ἐστίν, οὗτοι δὲ ὅτι νοσήματα δύναται λύειν λέγωσιν, ἀπεναντίας τῇ θείᾳ ψήφῳ, σὺ δὲ καταδέχη τὰς μαγγανείας τούτων καὶ τὰς ἐπωδάς, οὐδὲν ἕτερον ἀλλ' ἢ τούτους ἀξιοπιστοτέρους ἐκείνου νομίζεις εἶναι δι' ὧν ποιεῖς, κἂν μὴ λέγῃς τοῦτο τοῖς ῥήμασιν. Εἰ δὲ ὁ διάβολος ἀνθρωποκτόνος, εὐδηλον ὅτι καὶ οἱ διακονοῦντες αὐτῷ δαίμονες. Καὶ τοῦτό σε δι' αὐτῶν τῶν ἔργων ἐπαίδευσεν ὁ Χριστὸς· ὅτε γοῦν αὐτοὺς ἀφήκεν ἐμπεσεῖν εἰς τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων, κατεπόντισαν εἰς τὸν κρημνὸν ἅπασαν τὴν ἀγέλην ἐκείνην, ἵνα μάθης, ὅτι καὶ τοὺς ἀνθρώπους ταῦτα ἂν εἰργάσαντο, καὶ ἀπέπνιξαν εὐθέως, εἰ συνεχώρησεν αὐτοῖς ὁ Θεός. Νυνὶ δὲ αὐτὸς αὐτοὺς κατεῖχε καὶ ἐκώλυσε, καὶ οὐδὲν ἠφίει τοιοῦτον ἐργάσασθαι· καὶ τοῦτο ἐξουσίαν λαβόντες κατὰ τῶν χοίρων ἐδήλωσαν. Εἰ γὰρ χοίρων οὐκ ἐφείσαντο, πολλῶ μᾶλλον ἡμῶν οὐκ ἂν ἀπέσχοντο. Μὴ τοίνυν, ἀγαπητέ, ταῖς ἐκείνων ἀπάταις παρασύρου, ἀλλ' ἔσο ἐστηριγμένος ἐν τῷ φόβῳ τοῦ Θεοῦ.

Πῶς δὲ καὶ εἰσελεύση εἰς τὴν συναγωγὴν; Ἄν μὲν σφραγίσῃς τὸ πρόσωπον, εὐθέως ἀπεπήδησεν ἡ πονηρὰ δύναμις ἢ τὴν συναγωγὴν οἰκοῦσα· ἂν δὲ μὴ σφραγίσῃς, ἀπὸ τῶν θυρῶν εὐθέως τὸ ὄπλον ἔρριψας· εἶτα γυμνὸν καὶ ἄοπλόν σε λαβὼν ὁ διάβολος, μυρία διαθήσει δεινά. Καὶ τί χρὴ λέγεσθαι ταῦτα παρ' ἡμῶν; Ὅτι γὰρ καὶ αὐτὸς σὺ μεγίστην ἁμαρτίαν εἶναι νομίζεις τὸ δραμεῖν εἰς τὸ πονηρὸν ἐκεῖνο χωρίον, δῆλον ἀπὸ τοῦ τρόπου τῆς ἀφίξεως. Καὶ γὰρ λαθεῖν σπουδάζεις ἀφικνούμενος ἐκεῖσε, καὶ οἰκέταις καὶ φίλοις καὶ γείτοσι παρακελεύῃ, μὴ κατειπεῖν σου πρὸς τοὺς ἱερέας, κἂν διαβάλη τις, ἀγανακτεῖς. Πόσης οὖν οὐκ ἂν εἴῃ ἀνοίας, ἀνθρώπους πειραῖσθαι λανθάνειν, τοῦ δὲ Θεοῦ ὀρώωντος, τοῦ πανταχοῦ παρόντος, ἀναισχύντως τὴν παρανομίαν ταύτην τολμᾶν; Ἄλλ' οὐ

δέδοικας τὸν Θεόν; Οὐκοῦν κἄν αὐτοὺς αἰδέσθητι τοὺς Ἰουδαίους. Ποίοις γὰρ αὐτοὺς ὀφθαλμοῖς ὄψει; καὶ ποίῳ διαλέξει στόματι, Χριστιανὸς μὲν εἶναι ὁμολογῶν, πρὸς δὲ τὰς ἐκείνων τρέχων συναγωγὰς, καὶ τῆς παρ' ἐκείνων δεόμενος βοηθείας; Οὐκ ἐννοεῖς, ὅσον σου καταχέουσι γέλωτα, ὅσα σκώμματα, ὅσην χλευασίαν, ὅσην αἰσχύνην, ὅσον ὄνειδος, εἰ καὶ μὴ φανερωῶς, ἀλλὰ κατὰ τὸ συνειδὸς τὸ ἐαυτῶν;

Θ'. Ταῦτ' οὖν, εἰπέ μοι, φορητὰ ἢ ἀνεκτά; Εἰ γὰρ μυρίους ἀποθανεῖν θανάτους ἔδει, εἰ γὰρ τὰ ἀνήκεστα παθεῖν, οὐ πολλῶ βέλτιον ἦν ἅπαντα ὑπομεῖναι τὰ χαλεπὰ, ἢ τῶν μιαρῶν ἐκείνων γενέσθαι γέλωτα καὶ χλευασίαν, καὶ μετὰ συνειδότος ζῆν πονηροῦ; Ταῦτα λέγω, οὐχ ἵνα αὐτοὶ ἀκούητε μόνον, ἀλλ' ἵνα τοὺς τὰ τοιαῦτα νοσοῦντας θεραπεύητε. Ὡσπερ γὰρ ἐκείνοις ἐγκαλοῦμεν, ὅτι ἀσθενοῦσι περὶ τὴν πίστιν, οὕτως ὑμῖν ἐγκαλοῦμεν, ὅτι τοὺς ἀσθενοῦντας διορθοῦν οὐ βούλεσθε. Μὴ γὰρ τοῦτό ἐστι τὸ ζητούμενον, ἀγαπητὲ, ἵνα ἐνταῦθα εἰσιῶν ἀκούσης τὰ λεγόμενα; τοῦτο μὲν οὖν καὶ κριμὰ ἐστίν, ὅταν μὴ προσῆ τῇ τῶν λόγων ἀκροάσει καὶ ἔργον. Διὰ τοῦτο Χριστιανὸς εἶ, ἵνα τὸν Χριστὸν μιμῆ, καὶ τοῖς ἐκείνου πείθῃ νόμοις. Τί δαὶ ἐκείνος ἐποίησεν; Οὐκ ἐν Ἱεροσολύμοις καθήμενος ἐκάλει πρὸς ἑαυτὸν τοὺς ἀρρώστους, ἀλλὰ περιήει πόλεις καὶ κώμας, ἐκατέρων τὴν ἀρρώστιαν θεραπεύων, καὶ τὴν τοῦ σώματος, καὶ τὴν τῆς ψυχῆς. Καίτοι γε ἐδύνατο ἐν ἐνὶ καθήμενος τόπῳ πάντας ἐλκύσαι πρὸς ἑαυτόν· ἀλλ' οὐκ ἐποίησε τοῦτο, ἡμῖν διδοὺς ὑπόδειγμα εἰς τὸ περιεῖναι καὶ ζητεῖν τοὺς ἀπολλυμένους. Πάλιν καὶ διὰ τῆς κατὰ τὸν ποιμένα παραβολῆς τοῦτο ἠνίξατο. Καὶ γὰρ οὐκ ἐκάθισε μετὰ τῶν ἐνενηκονταεννέα προβάτων, καὶ ἀνέμεινε τὸ πλανώμενον ἐλθεῖν πρὸς αὐτόν, ἀλλ' αὐτὸς ἀπῆλθε, καὶ εὔρε, καὶ εὔρων καὶ ἐβάστασεν ἐπὶ τῶν ὤμων, καὶ ἀπεκόμισεν. Οὐχ ὄρας καὶ τοὺς ἰατροὺς αὐτὸ τοῦτο ποιοῦντας; οὐκ ἀναγκάζουσι τοὺς ἀρρώστους ἐπὶ τῶν κλινιδίων κατακειμένους εἰς τὰς οἰκίας αὐτῶν φέρεσθαι, ἀλλ' αὐτοὶ τρέχουσι πρὸς ἐκείνους. Τοῦτο καὶ σὺ ποίησον, ἀγαπητὲ, εἰδὼς ὅτι βραχὺς ὁ παρῶν βίος, κἄν μὴ ταῦτα κερδάνωμεν τὰ κέρδη, οὐδεμίαν ἔξομεν ἐκεῖ σωτηρίαν. Δύναται πολλάκις μία κερδηθεῖσα ψυχὴ μυρίων ὄγκον ἀμαρτημάτων ἀφανίσαι, καὶ γενέσθαι ἡμῖν ἀντίψυχον ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέ-

ρα. Ἐννόησον διὰ τί προφήται, διὰ τί ἀπόστολοι, διὰ τί δίκαιοι, διὰ τί ἄγγελοι πολλάκις ἐπέμφθησαν, διὰ τί αὐτὸς ὁ μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ παρεγένετο· οὐχ ἵνα ἀνθρώπους διασώσῃ; οὐχ ἵνα πεπλανημένους ἐπαναγάγῃ; Τοῦτο καὶ σὺ ποιήσον κατὰ δύνάμιν τὴν σὴν, καὶ πᾶσαν σπουδὴν ἐπίδειξαι καὶ πρόνοιαν εἰς τὴν τῶν πεπλανημένων ἐπάνοδον. Ταῦτα καθ' ἑκάστην ὑμῖν παραινῶν σύναξιν οὐ διαλιμπάνω, κἄν προσέχητε, κἄν μὴ προσέχητε, ἐγὼ λέγων οὐ παύσομαι. Τοῦτο γὰρ ἡμῖν παρὰ τοῦ Θεοῦ νόμος, ἂν τε ἀκούσῃ τις, ἂν τε μὴ ἀκούσῃ, τὴν διακονίαν ταύτην πληροῦν. Ἄλλ' ἐὰν μὲν ἀκούσητε καὶ ποιήσητε τὰ λεγόμενα, μετὰ πολλῆς αὐτὸ τοῦτο ἐργασόμεθα τῆς ἡδονῆς· ἂν δὲ ἀμελήσητε καὶ ῥαθυμήσητε, μετὰ πολλῆς τῆς ἀθυμίας. Ἡμῖν μὲν γὰρ ἐκ τῆς ὑμετέρας παρακοῆς οὐδεὶς ἔσται λοιπὸν κίνδυνος· τὸ γὰρ ἡμέτερον ἅπαν ἐπληρώσαμεν· πλὴν ἀλλὰ κἄν μὴ κινδυνεύωμεν τῷ πεπληρωκέναι τὰ παρ' ἑαυτῶν ἅπαντα, ἀλγοῦμεν ὑμῶν ἐγκαλουμένων κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Οὐ γὰρ ἀκίνδυνος ὑμῖν ἔσται ἢ ἀκρόασις, ὅταν ἢ διὰ τῶν ἔργων προσθήκη μὴ γένηται. Ἄκουσον γοῦν πῶς τοῖς διδασκάλοις ἐγκαλῶν τοῖς ἀποκρύπτουσι τὸν λόγον ὁ Χριστὸς, καὶ τοὺς μαθητευομένους ἐφόβησεν. Εἰπὼν γὰρ, Ἔδει σε καταβαλεῖν τὸ ἀργύριόν μου ἐπὶ τοὺς τραπεζίτας· καὶ ἐπαγαγὼν, ὅτι Κἀγὼ ἐλθὼν μετὰ τόκου ἂν ἀπήτησα αὐτὸ, ἔδειξεν, ὅτι μετὰ τὴν ἀκρόασιν (τοῦτο γὰρ ἔστιν ἢ τοῦ ἀργυρίου καταβολή), τοὺς ὑποδεξαμένους τὴν διδασκαλίαν τόκον ἐργάζεσθαι χρή. Τόκος δὲ διδασκαλίας οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, ἀλλ' ἢ ἢ διὰ τῶν ἔργων ἐπίδειξις. Ἐπεὶ οὖν καὶ ἡμεῖς κατεβάλομεν τὸ ἀργύριον εἰς τὴν ἀκοὴν τὴν ὑμετέραν, ἀνάγκη λοιπὸν, ὑμᾶς ἀποδοῦναι τὸν τόκον τῷ δεσπότη, τουτέστι, τὴν σωτηρίαν τῶν ἀδελφῶν τῶν ὑμετέρων. Ὡστε εἰ μένοιτε ταῦτα κατέχοντες τὰ εἰρημένα μόνον, καὶ μηδὲν ἐν ἑαυτοῖς ἐργαζόμενοι, δέδοικα μὴ τὴν αὐτὴν τῷ τὸ τάλαντον κατορύξαντι δῶτε δίκην. Καὶ γὰρ ἐκεῖνος διὰ τοῦτο τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας δεθείς, εἰς τὸ σκότος ἐξήγετο τὸ ἐξώτερον, ὅτι οὐκ ἐξήνεγκεν εἰς ἑτέρους ἄπερ ἤκουσεν. Ἴν' οὖν μὴ καὶ ἡμεῖς τὰ αὐτὰ πάθωμεν, τὸν τὰ πέντε δεξάμενον, καὶ τὸν τὰ δύο τάλαντα, μιμησώμεθα· κἄν τε λόγον, κἄν τε χρήματα, κἄν τε σώματος πόνον, κἄν εὐχὴν, κἄν ἄλλ' ὅτιοῦν εἰς τὴν τοῦ πλησίον σωτηρίαν ἀναλῶσαι δεήση, μὴ ὀκνήσωμεν, ἵνα παν-

ταχόθεν τὸ παρὰ τοῦ Θεοῦ δοθὲν ἡμῖν τάλαντον ἀναλόγως ἕκαστοι πολυπλασιάσαντες δυνηθῶμεν τῆς μακαρίας ἐκείνης ἀκοῦσαι φωνῆς, Εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστὲ, ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστὸς, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω· εἰσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου σου.

Ἦς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, ἅμα τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.